

29.11.2013

Dnro 599/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

ESITUTKINNAN KESTO

1
KANTELU

A Oy ja B Oy arvostelevat silloisen Eteläisen tullipiirin (sittemmin Tullin rikostorjunnan) sekä Verohallinnon menettelyä esitutkinnassa ja arvonlisäverotusta koskevan ohjauksen antamisessa.

A Oy:n mukaan

- 1) Yhtiö oli tehnyt Helsingin poliisilaitokselle 22.11.2010 päivätyn tutkintapyynnön koskien lukuisia törkeitä petoksia. Jutun tutkinta siirrettiin Tullille. Tutkinta ei ollut edennyt millään tavoin. Tulli oli kantelijan mielestä väärä taho tutkimaan asiaa. Tutkinta liittyi esitutkintaan yhtiön omistajien menettelystä samassa asiassa.
- 2) Yhtiö arvostelee myös edellä mainittua vuonna 2007 alkanutta esitutkintaa, joka kantelun teko aikaan oli jatkunut yli 4 vuotta. Erityisesti kantelija kummeksuu sitä, että väärennösrikoksen tutkinnassa ei ole kuultu niitä henkilöitä, jotka olivat tullanneet kyseiset tavarat. Näiden henkilöiden nimet ja passin numerot olivat olleet koko ajan viranomaisten tiedossa. Kantelija esittää, että esitutkinnan viivästymisellä pyrittiin vaikuttaa veron määräämistä koskevaan hallinto-oikeudenkäyntiin. Kantelija esittää, että esitutkinnan tehottomuudesta oli johtunut, että esitutkinnassa tarkoitettu rikollinen toiminta oli jatkunut myös esitutkinnan aloittamisen jälkeenkin pitkän aikaa.
- 3) Yhtiö ei pyynnöstään huolimatta ollut saanut jäljennöstä Venäjän tullilta esitutkinnan yhteydessä virka-apuna pyydetystä lausunnosta.

A Oy ja B Oy arvostelevat verohallintoa tarkoitussidonnaisuuden periaatteen vastaisesta menettelystä arvonlisäverotusta koskevan ohjauksen antamisessa. Veroasiantuntija antoi B Oy:lle 23.5.2011 arvonlisäveroa koskevan ohjauksen, jossa yhtiölle myönnettiin A Oy:n toimintaa vastaavaa toimintaa varten arvonlisäverolain 102 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla vähennysoikeus. Kantelija arvostelee sitä, että sittemmin sama veroasiantuntija oli 10.10.2011 peruttanut ohjauksen ja antanut uuden vastakkaisen ohjauksen asiassa. Kantelija epäili, että vaikuttimena uuden ohjauksen antamiseen oli se, että ohjauksella pyrittiin vaikuttamaan A Oy:n vero-oikeudenkäyntiin.

- - -

RATKAISU

3.1

Aikaisempi kantelu

A Oy ja X ovat kannelleet eduskunnan oikeusasiamiehelle ensimmäisen kerran 10.7.2009 koskien nyt kysymyksessä olevaa esitutkinta. Annoin asiassa vastauksen 15.9.2010. Tuolloin eteläinen tullipiiri totesi esitutkinnan viivästymisestä muun muassa seuraavaa:

Eteläisen tullipiirin lausunnon mukaan rikostorjuntayksikkö on esitutkinnan aikana joutunut muutamaankolme kertaa työtilojen sisäilmaongelmien takia. Tutkinnan aikana sekä tullissa että verohallinnossa on tapahtunut runsaasti henkilövaihdoksia ja kantelun alaisessa rikosasiassa on ollut kolme eri tutkinnanjohtajaa. Rikosnimikkeiden vaihtuminen [törkeä väärennys, törkeä veropetos sekä kirjanpitorikos] on johtunut esitutkinnan ja verotarkastuksen etenemisen myötä tapahtuneesta yhtiön liiketoiminnan tosiseikaston täsmentymisestä ja rikosnimikkeet perustuvat tutkinnanjohtajan esitutkintakynnyksen ylittymistä koskevaan harkintaan. Eteläisen tullipiirin rikostorjuntayksikön selvityksen mukaan tutkinnanjohtajien suuri vaihtuvuus, resurssipula ja tutkittavana oleva juttumäärä on aiheuttanut juttujen tutkinta-aikojen pitenemistä. Selvityksen mukaan tutkinnan keston ratkaisevan tärkeästi on vaikuttanut verohallinnon suoritettavana ollut arvonlisäveroon kohdistunut verotarkastus ja sen tulokset.

Totesin asian viivästymisestä tuolloin seuraavaa

Kantelun alaisessa asiassa ei esitutkinta ole vielä päättynyt ja myös syyteharkinta sekä mahdollinen oikeuskäsittely (ehkä useammassakin oikeusasteessa) vie aikansa. Tästä näkökulmasta rikosprosessin kesto on mielestäni jo nyt ongelmallisen pitkä. Lopullista arviota ei kuitenkaan vielä ole tehtävissä, kun asian käsittely on vielä kesken.

Kantelunne ei edellä lausutun nojalla anna minulle tältä osin aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän Eteläisen tullipiirin huomiota edellä esittämiini näkökohtiin esitutkinnan viivytyksettömän toimittamisen merkityksestä.

- - -

3.3

A Oy:n tutkintapyyntö

Saadun selvityksen mukaan A Oy teki 22.11.2010 Helsingin poliisilaitokselle tutkintapyyntö epällystä törkeästä petoksesta. Asia siirrettiin 30.11.2010 tutkittavaksi tulliin A Oy:tä koskevan asiallisesti saman esitutkinnan yhteyteen. Tutkintapyyntöissä pyydettiin selvittämään, ketkä ovat syyllistyneet A Oy:n liiketoimintaan liittyviin tullausasiakirjoihin lyötyjen tullin leimojen väärentämiseen. Tutkintapyyntöön mukaan mainittua yhtiötä oli erehdytetty tulliselvityksessä tulliasiakirjoihin lyödyillä väärillä leimoilla ja siten aiheutettu mainitulle yhtiölle arvonlisäveroon liittyvää huomattavaa vahinkoa.

Esitutkintapöytäkirjan johdannossa todetaan, että A Oy:n tekemässä tutkintapyyntö on asiallisesti kysymys samasta tekokokonaisuudesta, jota tullin rikostorjunnassa tutkitaan muun muassa törkeänä väärennöksenä. Törkeän väärennöksen rikosnimikkeenä tutkittavana olevassa asiassa pyritään selvittämään, ketkä ovat väärentäneet A Oy:n kirjanpitoon liitettuihin laskuihin ja Sad -vientiasiakirjoihin tullin päivämääräleimat. Asiassa ei ollut poliisiasian

tietojärjestelmään kirjattu rikosnimikettä törkeästä petoksesta, vaan asiakokonaisuus selvitetään jo tutkittavana olevien nimikkeiden osalta suoritettavassa tutkinnassa.

Katson, että kysymys on saman teon tutkimisesta, eikä minulla kantelun perusteella ole aihetta erikseen arvioida tämän tutkintapyynnön käsittelyä Helsingin poliisilaitoksella tai tullin rikostorjunnassa vaan arvioin jäljempänä esitutinnan kestoa ja Tullin menettelyä tutkinnan eri vaiheissa.

3.4

Esitutinnan kesto

Oikeusohjeet ja oikeuskäytäntöä

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin silloin, kun päätetään häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Mainitussa artiklassa tarkoitetun oikeuden loukkaus koskee ihmisoikeussopimuksen 13 artiklaa, jonka mukaan sopimuksessa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien loukkausten varalta on jokaisella oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä. Oikeussuojakeinot määräytyvät puolestaan kansallisen oikeusjärjestyksen mukaan, mutta niiden tulee olla tehokkaita sekä käytännössä että oikeudellisesti (esim. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisut 26.10.2000 tapauksessa Kula ja 20.1.2004 tapauksessa Kangasluoma.)

Oikeuskäytännössä on arvioitu rikosasian käsittelyn kestoa rikoslain 6 luvun 7 §:n 3 kohdan mukaisen rangaistusta lieventävän seikan (" rikoksen tekemisestä on kulunut huomattavan pitkä aika") arvioimiseksi. Korkeimman oikeuden mukaan arvioitaessa rikosasian käsittely kestoa on ajanjakson alkamisen kannalta merkityksellistä, milloin vastaajaan on kohdistettu syytteeseen johtaneen rikoksen johdosta ensimmäisen kerran rikosoikeudellisia toimenpiteitä. Korkein oikeus on viitannut Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella on oikeudenkäynnin keston kohtuullisuutta arvioitava tapauksen erityispiirteiden valossa ja ottamalla huomioon erityisesti asian vaikeus ja laatu, rikosasian vastaajan ja viranomaisten toiminta sekä asian merkityksellisyys vastaajalle (esim. mainitut ratkaisut tapauksissa Kudla, Kangasluoma ja Pietiläinen sekä ratkaisu 10.2.2005 tapauksessa Uhl).

Korkein oikeus on edellä lausuman lisäksi ottanut tapauksessa KKO 2005:73 huomioon arvioidessaan rikoksen laatua ja näin ollen tutkinnan laajuutta muun muassa sen, että tutkinta oli perustunut pääasiallisesti verotarkastuksessa havaittuihin seikkoihin. Asiaa ei tuossa tapauksessa voitu pitää erityisen vaikeana eikä poikkeuksellisen laajana. Asiassa oli myös otettu huomioon käräjäoikeuden pääkäsittelyn kesto ja asiassa kuultujen todistajien määrä. Erityisesti pitkästä esitutkintavaiheesta johtuen asian käsittely oli edennyt niin hitaasti, että käsittelyn kokonaiskestoksi oli muodostunut noin 10 vuotta. Esitutkinta oli tästä kestänyt alle viisi vuotta. Korkein oikeus oli ottanut vielä huomioon sen, että esitutkinnan ja oikeudenkäynnin pitkä kesto aika ei aiheutunut syytetyistä johtuvista syistä. Korkein oikeus totesi, että arvonlisäverotuksesta tehtyjen valitusten käsittelyaika ei voida lukea tässä suhteessa heidän vastuulleen, kun esitutkinta oli jälkiverotuspäätösten valmistumisen jälkeen ollut noin 3 vuotta keskeytyneenä, koska asiassa oli ilmeisesti odotettu arvonlisäverotuksessa tehtyjen valitusten ratkaisemisesta hallintotuomioistuimessa. Syyttäjä ei ollut tuossa

nimenomaisessa asiassa myöskään esittänyt sellaisia seikkoja, joiden perusteella verotuksesta tehtyjen valitusten ratkaisujen odottaminen olisi ollut hyväksyttävä peruste rikosasian käsittelyn viivästymiselle. Näin ollen korkein oikeus katsoi, että viivästys loukkasi perustuslain 21 §:n 1 momentissa asianosaiselle turvattua oikeutta saada asia käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa. Tuossa tapauksessa hyvitykseksi määrättiin rangaistuksen lieventäminen.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (jäljempänä EIT) antoi 10.10.2006 päätöksen Suomea vastaan (Fryckman-tapaus). Asiassa oli kysymys nimenomaan oikeudenkäynnin ja erityisesti käräjäoikeuden oikeuskäsittelyn kohtuullisesta ajasta velallisen epärehellisyyttä koskevassa rikosjutussa, jossa jouduttiin odottamaan päätöksiä samaan aikaan hallintotuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa. Tarkasteltavana oli tuolloin kaiken kaikkiaan yli 9 vuoden 3 kuukauden aika. EIT totesi, että juttu oli ollut vaikea. Ei kuitenkaan voitu sanoa, että vaikeus oli itsessään oikeuttanut menettelyn koko keston. Ottaen huomioon syytteiden vakavuuden ja korvausvaatimukset, EIT katsoi myös, että jutulla oli ollut tärkeä merkitys valittajalle. EIT:n mielestä käsittely oli kestänyt todella pitkään. Juttuun hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa kulunut aika ei sellaisenaan vaikuttanut kohtuuttoman pitkältä. Sen sijaan tilanne oli toinen käräjäoikeuskäsittelyn kohdalla, koska juttu oli viipynyt siellä 6,5 vuotta. EIT pani edelleen merkille, että vaikka käräjäoikeus oli lykännyt juttua odottaessaan päätöstä veroriidassa, se oli kuitenkin jatkanut istuntojen pitämistä. EIT katsoi, ettei tuosta syystä johtuneet lykkäykset selittäneet itsessään käsittelyn kokonaiskestoa käräjäoikeudessa eikä valittaja ollut omilla toimillaan olennaisesti pitkittänyt oikeuskäsittelyä.

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi oikeudenkäynnin viivästymisen hyvityksestä ja erääksi siihen liittyviksi laiksi (HE 233/2008 vp). Laki asiassa annettiin 29.5.2009 (362/2009). Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan muun muassa, että arvioitaessa hyvitystä oikeudenkäynnin keston perusteella otetaan huomioon ajankohta, joka alkaa siitä, kun viranomaisen on virallisesti ilmoittanut henkilölle hänen tekemäkseen väitetystä rikollisesti teosta tai kun muu sellainen epäilyksen sisältävä toimi on olennaisesti vaikuttanut hänen asemaansa. Perusteluissa todetaan edelleen seuraavaa:

Kohtuullisuus ratkaistaan kunkin tapauksen olosuhteiden kokonaisarvioinnin perusteella. Huomioon otetaan erityisesti: tapauksen vaikeusaste; asianosaisten, ennen muuta ihmisoikeustuomioistuimeen valittaneen osapuolen toiminta oikeudenkäynnissä, kansallisten tuomioistuinten ja viranomaisten toiminta, oikeudenkäynnissä. Rikosasian viipymistä ei kuitenkaan helposti katsota vastaajan syyksi, jollei tämä ole suoranaisesti viivyttänyt tai häirinnyt oikeudenkäyntiä. Myös asian merkitys valittajalle otetaan huomioon. Kyseenalaisena on pidetty erityisesti sellaisia pitkäköjiä ajanjaksoja, jolloin asian käsittely ei ole lainkaan edennyt tuomioistuimessa tai viranomaisessa. Puutteellisista resursseista tai muista rakenteellisista seikoista aiheutuvat viivästykset eivät yleensä poista valtion vastuuta. Edelleen todetaan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä, että erittäin pitkään jatkuneissa oikeudenkäynneissä viivästymisen jää joka tapauksessa valtio-osapuolen vastuulle. Tämä koskee käytännössä noin 10 vuotta ja sitä kauemmin jatkuneita oikeudenkäyntejä. Näin pitkää oikeudenkäynnin kestoa pidetään sellaisenaan ilmeisen kohtuuttomana. Päätöksen perusteluissa selvitetään Suomelle vuodesta 2000 lähtien annettuja useita ihmisoikeustuomioistuimen langettavia tuomioita oikeudenkäynnin kestosta. Nämä ovat yleensä koskeneet rikos- ja riita-asian oikeudenkäyntejä ja nimenomaan usein talousrikosasiaa. Tapauksissa oikeudenkäynnin kokonaiskesto on ollut pisimmillään lähes 16 vuotta, lyhimmillään 4 vuotta 2 kuukautta. Oikeudenkäyntien on katsottu viivästyneen paitsi eri tuomioistuimessa, joissain tapauksissa myös esitutkinta- tai syyteharkintavaiheessa.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Esitutkintalain 2 §:n mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Toisaalta säännös tarkoittaa sitä, että jos jostain tapahtumasta saatavissa olevien tietojen perusteella ei ole syytä epäillä rikosta, ei esitutkintaa saa toimittaa. Syytä epäillä -kynnystä on lain esitöissä (hallituksen esitys 14/1985 s. 16) kuvattu siten, että rikosta on syytä epäillä, kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen. Lain käyttämä sanamuoto jättää esitutkinnan toimittamisesta päättävälle viranomaiselle jossain määrin harkintavaltaa. Tutkinnanjohtaja on aina viime kädessä vastuussa siitä, että esitutkinta toimitetaan esitutkintalain säännösten mukaisesti.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkinnan kestoa arvioitaessa on myös huomioitava Euroopan ihmisoikeussopimus, jonka 6 artiklan 1 kappaleen maininta oikeudesta kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin asettaa vaatimuksia myös esitutkinnan viivytyksettömälle suorittamiselle. Esimerkiksi jos jo esitutkinta kestää yli kolme vuotta, niin siinä tapauksessa että asia päättyisi oikeuden käsiteltäväksi, voi käsittelyn kokonaiskesto aika helposti muodostua ongelmallisen pitkäksi, vaikka oikeuskäsittely sujuisikin nopeasti.

Selvitys

Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan hän oli toiminut asiassa tutkinnanjohtajana 1.1.2011 lukien edellisen tutkinnanjohtajan virkasuhteen päätyttyä. Asiassa oli ollut jo edellistä tutkinnanjohtajaa ennen yksi tutkinnanjohtaja. Tuolloin eli 1.1.2011 tullin rikostorjunta irrotettiin organisatorisesti sekä tullipiirirakenteesta että tullihallituksesta itsenäiseksi valtakunnalliseksi toiminnaksi. Tällöin kyseisen asian esitutkinnan vastuu siirtyi tullin rikostorjunnan talousrikostoimintalinjaan sijoittavaan talousrikosyksikköön.

Tutkinnanjohtaja viittaa selvityksessään esitutkinnan keston syystä asiaan liittyvää laajaan asiakirja-aineistoon, useisiin rikoksista epäiltyihin, jotka asuivat ulkomailla sekä asiaan liittyviin monimutkaisiin tutkintakysymyksiin arvonlisäverolain osalta.

30.9.2013 antamassa lisäselvityksessä tutkinnanjohtaja toteaa, että yhteensä 11 muuta venäläistä tavaroiden kuljettajana toiminutta henkilöä, joiden nimiin tehtiin laskuihin tai Sad-lomakkeisiin oli lyöty väärennetyksi todettuja tullin leimoja, ei ollut tavoitettu kuulusteltavaksi 9.11.2012 mennessä. Kolmea henkilöä oli onnistuttu kuulemaan esitutkinnassa toukokuussa 2011. Tutkinnanjohtaja vetoaa myös siihen, että A Oy:n arvonlisäveron jälkiverotusta koskeva valitusasia ratkaistiin Helsingin hallinto-oikeudessa 16.10.2012, jonka jälkeen asiassa vasta oli voitu suorittaa veropetosasiaan liittyvä asianomistajan edustajan kuulustelu täsmentyneestä vahingonkorvauksen määrästä 14.12.2012. Tutkinnanjohtaja totesi, että verovalitusasiassa annettu ratkaisu on ollut esitutkinnan edellytysten kannalta hyvin tärkeä, koska verovalituksessa on ollut kyse Verohallinnon verotarkastuskertomuksen ja sen loppupäätelmien sekä niiden pohjalta tehtyjen verotuspäätösten perusteista ja niiden kestävydestä kokonaisuudessaan. Esitutkinta törkeän veropetoksen tunnusmerkistön osalta oli pitkälti nojannut valituksenalaisen tarkastuskertomuksen johtopäätöksiin ja tarkastuskertomuksessa esitettyihin viitemateriaaliin perustuviin tulkintoihin yhtiön toiminnan luonteesta suhteessa arvonlisäverolain säännöksiin.

Tutkinnanjohtaja totesi, että tutkinnan keston olivat osaltaan vaikuttaneet tutkinnanjohtajien ja tutkijoiden vaihtuvuus ja poissaolot selvityksessä lähemmin ilmenevällä tavalla.

Arviointi

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön perusteella on oikeudenkäynnin keston kohtuullisuutta arvioitava tapauksen erityispiirteiden valossa ja ottamalla huomioon erityisesti asian vaikeus ja laatu, rikosasian vastaajan ja viranomaisten toiminta sekä asian merkityksellisyys vastaajalle.

Asiassa ei ole vielä suoritettu syyteharkintaa eikä mahdollista oikeudenkäyntiä. Asiassa ei myöskään ole tullut ilmi mitään sellaista, joka osoittaisi viivästyksen miltään osin johtuneen syylliseksi epäiltyjen vastuulle jäävästä seikasta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella voidaan jo päätellä, että esitutkinnan ja oikeudenkäynnin kokonaiskeston ollessa noin 10 vuotta, menettely on jo sellaisenaan ilmeisen kohtuuton ja jää sopimusvaltion vastuulle.

Mielestäni voidaankin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella jo lähtökohtaisesti todeta, että viranomaisen vastuun kannalta tämän asian kokonaiskesto ei vastaa niitä vaatimuksia, joita perustuslain 21 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa on asetettu oikeudenkäynnin kohtuulliselle kestolle.

Tullin selvityksessä viitataan ennen kaikkea resurssikysymyksiin yksittäisenä tekijänä, joka on vaikuttanut esitutkinnan keston. Puutteellisia resursseja tai muita rakenteellisia seikkoja ei yleensä voida pitää viranomaisen menettelyn moitittavuutta arvioitaessa sellaisina hyväksyttävänä perusteina, jotka voitaisiin ottaa huomioon siten, että ne poistaisivat valtion vastuun. Nämä perusteet voidaan kylläkin ottaa huomioon yksittäisen virkamiehen menettelyä arvioitaessa. On ilmeistä, että asian käsittelyn pitkittymiseen on vaikuttanut useammat tutkinnanjohtajan vaihtumiset ja vähäiset tutkijaresurssit.

Asiassa tullin rikostorjunnan menettelyä arvioitaessa on vielä otettava huomioon, mitä toimenpiteitä asian käsittelyn eri vaiheissa on suoritettu. Esitutkintaa leimaa sen lomittuminen verohallinnon ja tullin verotarkastukseen ja jälkiverotuspäätöksiin muutoksenhakuprosesseineen. Tutkinnanjohtajan selvityksen mukaan esitutkinnassa harkittiin tarpeelliseksi odottaa hallinto-oikeuden ratkaisua verotarkastuskertomuksen ja sen loppupäätelmien sekä niiden pohjalta tehtyjen verotuspäätösten perusteista ja niiden kestävyydestä kokonaisuudessaan.

Tältä osin totean, että jo verotarkastuksen kesto oli asiassa pitkä, koska verotarkastuskertomus valmistui noin 2,5 vuotta sen aloittamisen jälkeen ja jälkiverotuspäätöksestä tehdyn valituksen käsittely Helsingin hallinto-oikeudessa kesti noin 2 vuotta. Kuten edellä siteeratusta korkeimman oikeuden päätöksestä ilmenee, ei esitutkinnan viivästymisen moitittavuutta arvioitaessa tällaista seikkaa voida pitää syylliseksi epäillyn vastuulle jäävänä seikkana. Esitutkinnan merkittävällä viivästymisellä on syylliseksi epäillyn toimintamahdollisuuksien kannalta niin suuri merkitys että hallintotuomioistuimen päätöksen odottamiselle tulee esittää erityisen painavat syyt. Esitutkinta olisi voitu saattaa jo jälkiverotuspäätöksen perusteella valmiiksi syyteharkintaa varten. Mielestäni tällaisia perusteita ei tässä asiassa ole esitetty. Hallinto-oikeus on myös sittemmin hyväksynyt ainakin pääosin veroviranomaisen tulkinnan yhtiön toiminnan luonteesta.

Asiassa kiinnittyy huomio vielä siihen, että lokakuussa 2010 tehdyn Uudenmaan yritysveroimiston jälkiverotuspäätösten jälkeen syylliseksi epäiltyjä kuultiin vasta noin puoli vuotta myöhemmin. Ja ajanjaksolla 6.6.2011–2.3.2012 asiassa selvityksen mukaan ei tapahtunut muuta kuin, että esitutinnan johdannon kirjoittamista jatkettiin. Kuten edellä on todettu, viivästyksen arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota tällaisiin esitutinnan etenemisen keskeytymisiin.

Mitä tulee väärennösrikoksen tutkintaan, ei väärennettyjä leimoja sisältäneissä asiakirjoissa nimettyjä autonkuljettajia ollut yritetty tavoittaa muutoin kuin tullin tietojärjestelmässä julkaistulla kuulutuksella. Asiakirjoista ilmenee, että rajavartiolaitokselta oli ryhdytty selvittämään rajanylityksiä vasta syylliseksi epäillyn asiamiehen loppulausunnossa vuonna 2013 esittämän pyynnön perusteella, jolloin asian selvittäminen ei enää tiedon poistamisen vuoksi ollut mahdollista. Toisaalta on otettava huomioon tutkinnanjohtajan selvityksessään esittämä seikka eli se, että henkilöiden identifioinnissa oli ongelmia aiheuttanut se, että A Oy:n kauppalaskuille kirjatut epäiltyjen henkilöiden passin numerot eivät isolta osaltaan vastanneet rajan ylityksessä samannimisten henkilöiden esittämiä passinnumeroita. Väärällä tullin päivämääräleimalla varustettuja vientejä oli edellä mainituista syistä vaikea aukottomasti yhdistää tiettyjen henkilöiden rajanylitystietoihin.

Asiassa on kysymys vakavista rikosepäilyistä, mistä syystä asiaa on pidettävä syylliseksi epäiltyjen kannalta erityisen merkittävänä. Kaiken edellä esitetyn perusteella katson, että esitutinnan kesto on tässä asiassa ollut kohtuuttoman pitkä ja viivästys loukkaa perustuslain 21 §:n 1 momentissa asianosaiselle turvattua oikeutta saada asia käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaista oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisessa ajassa.

Asian käsittely on edelleen kesken ja siten oikeudenkäynnin keston kokonaisarviointia ei vielä tässäkään vaiheessa ole mahdollista tehdä. Tuomioistuimen toimivaltaan kuuluu ratkaista asianosaisen oikeus hyvitykseen joko tuomion pituudessa tai rahassa rikoslain seuraamuksen mittaamista tai oikeudenkäynnin viivästymisen hyvitystä koskevan lain säännösten nojalla.

Huomautus

Annan Tullille eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n nojalla huomautuksen menettelyn lainvastaisuudesta. En katso aiheelliseksi ryhtyä asiassa tässä vaiheessa muihin toimenpiteisiin.

- - -